

సాహితీ వాణి

ISSN:3139-6283 (Online)

(A Monthly Peer-Reviewed Online Multidisciplinary Telugu & English Research Journal)

Literature & Language | Linguistics | Arts & Humanities | History

Publishing by: Dr.Lakshamanarao Adimulam, Sri Mayuri Finearts Association, Regd No: 94/2024, H.No: 5-227, Srirampuram Post, G.S.L Medical College (So), Raganagaram Mandalam, East Godavari - 533296, Cell: 8522967827

పదేళ్లకు పైగా అంతర్జాలంలో నడుస్తున్న తెలుగు సాహిత్య పత్రికలు – ప్రస్థానం

Telugu Literary Magazines Sustained on the Internet for More Than a Decade – Their Journey

–కరోతు ఝాన్సీ దేవి

తెలుగు ఉపాధ్యాయురాలు

కాకినాడ.

Volume – 1,

October 2026,

issue – 7,

సమర్పణ (D.O.S): 15-09 – 2026 ఎంపిక (D.O.A): 25-09 – 2026 ప్రచురణ (D.O.P): 01-10-2026

వ్యాస సంగ్రహం :

తెలుగు అంతర్జాల సాహిత్య పత్రికల చరిత్రను పరిశీలించినప్పుడు ‘ఈమాట’, ‘భూమిక’, ‘కౌముది’, ‘విహంగ’ వంటి పత్రికలు దీర్ఘకాలంగా కొనసాగిన పత్రికలుగా ఉన్నాయి. వీటి ఆవిర్భావ నేపథ్యం, సంపాదకత్వం, ప్రచురణ లక్ష్యాలు, సాహిత్య ప్రక్రియలు, పాఠక వర్గం, సాంకేతిక పరిణామాలకు అనుగుణంగా చేసుకున్న మార్పులు తెలుగు అంతర్జాల సాహిత్య పరిణామాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగపడతాయి.

పదేళ్లకు పైగా ఒక సాహిత్య పత్రికను అంతర్జాలంలో నిరంతరంగా కొనసాగించడం అనేది సాధారణమైన విషయం కాదు. ముద్రణా వ్యయాలు లేకపోయినా, అంతర్జాల పత్రికకు సంపాదకీయ నిర్వహణ, రచనల ఎంపిక, సంపాదకత్వం, సాంకేతిక నిర్వహణ, వెబ్ సైట్ నిర్వహణ, పాఠకులతో సంబంధాలు, ఆర్థిక వనరులు, రచయితల భాగస్వామ్యం వంటి అనేక అంశాలు అవసరమవుతాయి. ఈ నేపథ్యంలో ఒక పత్రిక పదేళ్లకు పైగా కొనసాగడం దాని వెనుక ఉన్న సంపాదకీయ నిబద్ధత, సాహిత్య దృష్టి, నిర్వహణా సామర్థ్యం, పాఠక-రచయిత సంబంధాలకు సంబంధించిన అధ్యయనానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది.

ఈ వ్యాసంలో ‘ఈమాట’, ‘భూమిక’, ‘కౌముది’, ‘విహంగ’ అనే నాలుగు అంతర్జాల సాహిత్య పత్రికలను ప్రధాన అధ్యయన వస్తువులుగా స్వీకరించి, వాటి ఆవిర్భావం నుంచి పదేళ్లకు పైగా కొనసాగిన ప్రస్థానాన్ని పరిశీలించబడుతుంది. ఆయా పత్రికల ప్రారంభ కాలం, సంపాదకత్వం, ప్రచురణ స్వరూపం, ప్రధాన సాహిత్య

ప్రక్రియలు, ప్రత్యేక శీర్షికలు, స్త్రీ సాహిత్యం, సాహిత్య విమర్శ, పరిశోధనా రచనలు, డిజిటల్ ఆర్కైవ్, పాఠకుల స్పందన వంటి అంశాలను విశ్లేషించడానికి ప్రయత్నం చేయబడుతుంది.

అంతర్జాల సాహిత్య పత్రికలను కేవలం రచనలను ప్రచురించే వెబ్ సైట్లుగా కాకుండా, తెలుగు సాహిత్యాన్ని భద్రపరిచే, ప్రచారం చేసే, కొత్త రచయితలకు అవకాశాలను కల్పించే, ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న తెలుగు పాఠకులను అనుసంధానించే డిజిటల్ సాహిత్య వేదికలుగా పరిశీలించడం ఈ వ్యాసం యొక్క ప్రధాన ఉద్దేశ్యం.

Abstract:

An examination of the history of Telugu online literary magazines reveals that magazines such as *Eemaata*, *Bhumika*, *Koumudi*, and *Vihanga* have continued their literary journey for a long period. Their backgrounds, editorial practices, publication objectives, literary genres, readership, and adaptations to technological developments provide valuable insights into the evolution of Telugu online literary publishing.

Sustaining a literary magazine continuously on the internet for more than a decade is not an ordinary achievement. Although online magazines do not involve the same printing costs as print magazines, they require editorial management, selection and editing of literary works, technical support, website maintenance, interaction with readers, financial resources, and active participation of writers. In this context, the continuation of a magazine for more than a decade provides an opportunity to study the editorial commitment, literary vision, managerial practices, and writer–reader relationships that contribute to its long–term sustainability.

This article takes four Telugu online literary magazines—*Eemaata*, *Bhumika*, *Koumudi*, and *Vihanga*—as the principal subjects of study and examines their journeys from their inception to their long–term presence in the digital literary sphere. The study attempts to analyze their founding periods, editorial practices, publication patterns, major literary genres, special columns, women’s literature, literary criticism, research–oriented writings, digital archives, and reader engagement.

The primary objective of this article is to examine online literary magazines not merely as websites for publishing literary works, but as digital literary platforms that preserve

and disseminate Telugu literature, provide opportunities for emerging writers, and connect Telugu readers across the world. The study also seeks to understand the role of these magazines in shaping the development, dissemination, preservation, and readership of Telugu literature in the digital age.

కీలకపదాలు :

విహంగ, అరసి శ్రీ, హేమలత పుట్ల , మానస, కథలు, కవితలు , మహిలాసాహిత్య పత్రిక , ఈమాట, భూమిక, స్త్రీవాద సాహిత్యం, మహిళా సాహిత్యం, కొండవీటి సత్యవతి, అన్వేషి, స్త్రీ సాధికారత, స్త్రీ సమస్యలు, తెలుగు అంతర్జాల పత్రిక, డిజిటల్ సాహిత్యం. కొలిచాల సురేశ్, శ్రీనివాస్ బందా, శ్రీనివాస్ వురుపుటూరి, శ్రీనివాస్ న్యాయపతి, సత్తెనపల్లి సుధామయి, ఇంద్రగంటి పద్మ,

Keywords:

Vihanga, Arasi Sree, Hemalatha Putla, Manasa, Short Stories, Poetry, Women's Literary Magazine, Eemaata, Bhumika, Feminist Literature, Women's Literature, Kondaveeti Satyavathi, Anveshi, Women's Empowerment, Women's Issues, Telugu Online Literary Magazine, Digital Literature, Kolichala Suresh, Srinivas Banda, Srinivas Uruputuri, Srinivas Nyayapati, Sattenapalli Sudhamayi, Indraganti Padma.

పరిచయం:

సాహిత్యం సమాజంలోని ఆలోచనలు, అనుభవాలు, భావోద్వేగాలు, విలువలు, పరిణామాలను ప్రతిబింబించే సృజనాత్మక ప్రక్రియ. కాలానుగుణంగా సాహిత్య సృజన, ప్రచారం, పఠనం వంటి అంశాలలో అనేక మార్పులు చోటుచేసుకున్నాయి. ఒకప్పుడు సాహిత్యాన్ని పాఠకులకు చేరవేసే ప్రధాన సాధనాలుగా గ్రంథాలు, పత్రికలు, వారపత్రికలు, మాసపత్రికలు, త్రైమాసిక పత్రికలు ఉండేవి. సమాచార సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందడంతో సాహిత్య ప్రచురణకు అంతర్జాలం ఒక ప్రత్యామ్నాయ మరియు విస్తృతమైన వేదికగా అవతరించింది.

తెలుగు భాషలో అంతర్జాల వినియోగం విస్తరించిన కొద్దీ అనేక సాహిత్య పత్రికలు వెబ్ మాధ్యమంలోకి ప్రవేశించాయి. కథలు, కవితలు, నవలలు, వ్యాసాలు, సాహిత్య విమర్శ, పుస్తక సమీక్షలు, పరిశోధనా వ్యాసాలు, అనువాదాలు, ఇంటర్వ్యూలు, స్త్రీవాద రచనలు, సాంస్కృతిక అంశాలు వంటి విభిన్న సాహిత్య ప్రక్రియలకు అంతర్జాల పత్రికలు వేదికగా నిలిచాయి. ముద్రిత పత్రికలతో పోలిస్తే తక్కువ వ్యయంతో, భౌగోళిక పరిమితులు లేకుండా,

ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న తెలుగు పాఠకులకు రచనలను తక్షణమే అందుబాటులోకి తీసుకురావడం అంతర్జాల పత్రికల ప్రత్యేకతగా చెప్పవచ్చు.

విషయ వివరణ :

ఈమాట :

ఈమాట తెలుగు భాషా-సాహిత్యానికి సంబంధించిన ప్రముఖ అంతర్జాల సాహిత్య పత్రిక. ఇది 1998 దీపావళి సందర్భంగా ప్రారంభమైంది. ప్రవాసంలో ఉన్న తెలుగువారితో పాటు ప్రపంచవ్యాప్తంగా తెలుగు సాహిత్యాభిమానులకు ఒక సాహిత్య వేదికగా దీనిని ప్రారంభించారు. లాభాపేక్ష లేకుండా నిర్వహించబడుతున్నట్లు పత్రిక తన అధికారిక “ఈమాట గురించి” పేజీలో పేర్కొంటోంది.

ఈమాటలో కనిపించే ప్రధాన సాహిత్య విభాగాలు కవిత్వం , కథలు , సాహిత్య వ్యాసాలు , సాహిత్య విమర్శ , అనువాదాలు , భాషా సంబంధిత వ్యాసాలు , చారిత్రక , సాంస్కృతిక వ్యాసాలు , పాత తెలుగు సాహిత్య పరిచయాలు , పుస్తక సమీక్షలు , సంగీతం , కళలకు సంబంధించిన రచనలు , ఆడియో , వీడియో సాహిత్య కార్యక్రమాలు ఉన్నాయి. పాత సంచికల్లో ప్రభావతీప్రద్యుమ్నం, ఆముక్తమాల్యద, కళాపూర్ణోదయం వంటి తెలుగు రచనలను కూడా ఆధునిక వాడుక తెలుగులో పరిచయం చేసినట్లు పత్రిక స్వయంగా పేర్కొంది.

సంపాదక వర్గం:

“ప్రస్తుతం అధికారిక పేజీలో కొలిచాల సురేశ్, శ్రీనివాస్ బందా, శ్రీనివాస్ వురుపుటూరి, శ్రీనివాస్ న్యాయపతి, సత్తెనపల్లి సుధామయి, ఇంద్రగంటి పద్మ తదితరులు సంపాదకులుగా పేర్కొనబడ్డారు. గతంలో కె.వి.ఎస్. రామారావు, వేలూరి వేంకటేశ్వరరావు, మాధవ్ మాచవరం తదితరులు సంపాదకులుగా పనిచేశారు.”(
<https://eemaata.com/em/about>)

కౌముది :

కౌముది (Koumudi) ఒక తెలుగు అంతర్జాల సాహిత్య మాసపత్రిక. దీనిని ప్రముఖ రచయిత కిరణ్ ప్రభ (పాతూరి ప్రభాకరరావు) 2007 జనవరిలో ప్రారంభించినట్లు పలు తెలుగు సాహిత్య వనరులు పేర్కొంటున్నాయి. పత్రిక నిర్వహణలో కాంతి కూడా భాగస్వామిగా ఉన్నట్లు పాత పరిచయాల్లో పేర్కొన్నారు”(
<https://koumudi.net/about.html>).

కౌముది ప్రధానంగా తెలుగు సాహిత్యం, సాంస్కృతిక వేదికగా పనిచేసింది. అందులో కవిత్వం , కథలు , నవలలు , సాహిత్య వ్యాసాలు , ముఖాముఖీలు , రచయితల పరిచయాలు , జీవిత చరిత్రలు , పాత రచనల పునర్ముద్రణ , వివిధ సాహిత్య శీర్షికలు , ఆధ్యాత్మిక విషయాలు వంటి విభిన్న అంశాలు ప్రచురించబడినట్లు సాహిత్య వనరులు

పేర్కొంటున్నాయి. ప్రత్యేకంగా సమకాలీన రచనలతో పాటు పాత కథలు, నవలలు, ప్రముఖ రచయితల జ్ఞాపకాలు, ఇంటర్వ్యూలు, జీవిత విశేషాలకు కొమ్మది ప్రాధాన్యం ఇచ్చినట్లు నమోదైంది.

కొమ్మది పత్రిక “మీ ముంగిట్లో సాహితీ చంద్రిక” అనే భావనతో పాఠకులకు చేరువైనట్లు అంతర్జాల పత్రికలపై వెలువడిన పరిశోధనాత్మక పరిచయాల్లో పేర్కొన్నారు. పత్రిక ముఖచిత్రాలను ప్రముఖ కళాకారుల చిత్రాలతో రూపొందించడం కూడా దాని ప్రత్యేకతల్లో ఒకటిగా చెప్పబడింది.

కొమ్మదికి ఆడియో వెబ్ పత్రిక కూడా ఉండేది. కిరణ్ ప్రభ స్వరంలో గతంలో రేడియోలో ప్రసారమైన వివిధ అంశాలకు సంబంధించిన ఆడియోలను అందులో పొందుపరిచినట్లు సాహిత్య పత్రికలపై వచ్చిన సమీక్షలో పేర్కొన్నారు.

కొమ్మది కొత్త రచయితలకూ, అప్పటికే సాహిత్యంలో పేరున్న రచయితలకూ వేదికగా నిలిచింది. ఉదాహరణకు, 2026లో నిర్వహించిన 31వ ఉగాది ఉత్తమ రచనల పోటీలో ఎంపికైన కథలు, కవితలను కొమ్మదిలో ప్రచురించనున్నట్లు వార్తా నివేదిక పేర్కొంది.

విహంగ మహిళా సాహిత్య పత్రిక :

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో పత్రికలు సాహిత్య సృజనకు, సాహిత్య చర్చలకు, కొత్త రచయితల పరిచయానికి, పరిశోధనకు ముఖ్యమైన వేదికలుగా నిలిచాయి. ముద్రిత పత్రికలతో పాటు ఆధునిక కాలంలో అంతర్జాల పత్రికలు కూడా తెలుగు సాహిత్య వికాసంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా మహిళా రచయితల సృజనకు ప్రత్యేక వేదికగా అవతరించిన “విహంగ మహిళా సాహిత్య పత్రిక” తెలుగు అంతర్జాల సాహిత్య రంగంలో ప్రత్యేకమైన స్థానాన్ని ఏర్పరచుకుంది.

విహంగ తనను ★★ “A Monthly Peer-Reviewed Online Telugu Journal” ★★గా పరిచయం చేసుకుంటోంది. పత్రికకు ISSN 2278-4780 ఉంది. కథలు, కవితలు, ధారావాహికలు, ఆత్మకథలు, సాహిత్య వ్యాసాలు, పరిశోధనాత్మక వ్యాసాలు, పుస్తక సమీక్షలు, ముఖాముఖీలు, సంపాదకీయాలు, శీర్షికలు, సాహిత్య సమావేశాలు వంటి అనేక ప్రక్రియలకు ఇందులో స్థానం ఉంది.

విహంగ ఆవిర్భావం:

విహంగ పత్రిక వ్యవస్థాపకురాలు డా. హేమలత పుట్ల . 2026 జనవరి సంపాదకీయంలో అరసి శ్రీ పేర్కొన్న వివరాల ప్రకారం, 2011 నవంబర్ 11న హేమలత పుట్ల విహంగకు తొలి అడుగు వేశారు. అంతర్జాల మాధ్యమం విస్తృతంగా అభివృద్ధి చెందని కాలంలోనే తెలుగులో మహిళల కోసం అంతర్జాల పత్రికను ప్రారంభించడం విహంగ ప్రయాణంలో ముఖ్యమైన ఘట్టంగా పేర్కొనబడింది. 2026 జనవరి నాటికి విహంగ తన 15వ వార్షికోత్సవాన్ని ప్రస్తావించింది.

దీర్ఘకాలంగా నెలవారీగా కొనసాగుతున్న ఈ పత్రిక తెలుగు మహిళా సాహిత్యానికి ఒక డిజిటల్ వేదికగా తన ప్రత్యేకతను కొనసాగిస్తోంది.

విహంగ ప్రస్తుత సారధ్యం:

విహంగ పత్రిక ప్రస్తుత నిర్వహణను అర్థం చేసుకోవాలంటే దాని వ్యవస్థాపక నేపథ్యంతో పాటు ప్రస్తుత సంపాదకీయ బాధ్యతలను కూడా పరిశీలించాలి. హేమలత పుట్ల విహంగ ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన ప్రధాన వ్యక్తిగా నిలుస్తున్నారు. పత్రిక ప్రారంభానికి ఆమె వేసిన తొలి అడుగును 2026 జనవరి సంపాదకీయంలో అరసి శ్రీ ప్రత్యేకంగా గుర్తుచేశారు. ఇక అరసి శ్రీ ప్రస్తుత విహంగ సంచికల సంపాదకీయ నిర్వహణలో ప్రముఖంగా కనిపించే వ్యక్తి. 2026 జనవరి, మార్చి, ఏప్రిల్, మే, జూన్, జూలై, ఆగష్టు, సెప్టెంబర్ సంచికలలో సంపాదకీయాలు అరసి శ్రీ పేరుతో ప్రచురించబడ్డాయి. తాజా సెప్టెంబర్ 2026 సంచికలో కూడా “తస్మై శ్రీ గురవే నమః” అనే సంపాదకీయం అరసి శ్రీ పేరుతోనే వెలువడింది.

కథలు:

కథా ప్రక్రియకు విహంగలో ప్రత్యేకమైన స్థానం ఉంది. సమకాలీన జీవితం, కుటుంబ సంబంధాలు, మానవ మనస్తత్వం, సామాజిక సమస్యలు, మహిళల అనుభవాలు వంటి విభిన్న అంశాలు కథలలో ప్రతిఫలిస్తాయి. 2026 సంచికల్లో మజ్జి భారతి, శశి, డా. బోంద్యలు బానోత్ (భరత్) తదితర రచయితల కథలు కనిపిస్తాయి. ఉదాహరణకు సెప్టెంబర్ సంచికలో “నైజం”, “పాపం గోపాలం!” వంటి కథలు ప్రచురితమయ్యాయి.

కవిత్యం:

కవిత్యం విహంగలో నిరంతరం ప్రచురితమవుతున్న మరో ప్రధాన ప్రక్రియ. సమకాలీన జీవితం, ప్రకృతి, మానవ సంబంధాలు, సామాజిక చైతన్యం, మహిళా అనుభవాలు తదితర అంశాలు కవితల్లో వ్యక్తమవుతున్నాయి. సెప్టెంబర్ 2026 సంచికలో “మనలోనే...!”, “తుమ్మకంప”, “పాట”, “తెలుగు”, “జాగ్రత్త... రెండు చక్రాల మధ్యలో నిండు ప్రాణాలు”, “సత్యం ‘వధ’.....” వంటి కవితలు ఉన్నాయి.

విహంగలో ధారావాహిక రచనలకు కూడా స్థానం ఉంది. ఒక రచనను అనేక భాగాలుగా ప్రచురించడం ద్వారా దీర్ఘరచనలను పాఠకులకు క్రమంగా అందించే విధానం కొనసాగుతోంది. కొన్ని సంచికల్లో నవలలు, ధారావాహికల ప్రస్తావన కూడా కనిపిస్తుంది.

ఆత్మకథలు:

ఆత్మకథ కూడా విహంగలో కనిపించే ముఖ్యమైన రచనా ప్రక్రియ. వ్యక్తిగత జీవన అనుభవాలను రచయిత స్వయంగా నమోదు చేయడం ద్వారా ఒక వ్యక్తి జీవితంతో పాటు ఆ కాలంలోని సామాజిక పరిస్థితులు, అనుభవాలు కూడా పాఠకులకు పరిచయమవుతాయి. గౌతమీ గంగ, నా జీవనయానంలో వంటి ఆత్మకథలు ప్రచురితం అయ్యాయి.

సాహిత్య వ్యాసాలు మరియు పరిశోధనాత్మక వ్యాసాలు:

తెలుగు సాహిత్యం, రచయితలు, కవులు, సాహిత్య చరిత్ర, విమర్శ, సామాజిక—సాంస్కృతిక అంశాలపై వ్యాసాలు ప్రచురించబడుతున్నాయి. పరిశోధనాసంబంధిత అంశాలకు కూడా విహంగ వెబ్‌సైట్‌లో ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. ఇలాంటి వ్యాసాలు పాఠకులకు సమాచారాన్ని అందించడంతో పాటు పరిశోధకులకు కూడా ఉపయోగపడే సమాచార వనరులుగా నిలుస్తాయి.

పుస్తక సమీక్షలు:

కొత్తగా వెలువడిన పుస్తకాలను పాఠకులకు పరిచయం చేయడంలో పుస్తక సమీక్షలు ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. పుస్తకంలోని విషయవస్తువు, రచనా విధానం, సాహిత్య ప్రాధాన్యత వంటి అంశాలను సమీక్షల ద్వారా పాఠకులకు పరిచయం చేస్తున్నారు. మాలాకుమార్, డా.జె.రవీంద్రనాథ్ వారు పుస్తక సమీక్ష శీర్షికను నిర్వహించారు.

ముఖముఖీలు:

రచయితలు, కవులు, సాహిత్యవేత్తలతో ముఖముఖి/ఇంటర్వ్యూలు నిర్వహించడం ద్వారా వారి సాహిత్య ప్రయాణం, ఆలోచనలు, అనుభవాలు పాఠకులకు చేరుతున్నాయి. ఈ ప్రక్రియ రచయిత వ్యక్తిత్వాన్ని మరింత దగ్గరగా పరిచయం చేయడానికి ఉపయోగపడుతుంది. నర్తన కేళి నాట్య గురువులతి అరసి శ్రీ చేసి ముఖముఖీ, డా.హేమలత పుట్ల, ఎండ్లూరి మానస, వెంకట్ కట్టూరి వంటి వారు చేసిన ముఖముఖీలు పత్రికలో ఉన్నాయి.

శీర్షికలు మరియు ఇతర కాలమ్స్:

విహంగలో “శీర్షికలు” అనే విభాగం ద్వారా సామాజిక, ఆరోగ్య, సాంస్కృతిక, జీవన సంబంధిత అంశాలపై రచనలు ప్రచురించబడుతున్నాయి. సమకాలీనం, మళ్ళీ మాట్లాడుకుందాం, ఆలోచిస్తే, మహిళా మణులు, జ్ఞాపకాల బాట లో, అరణ్యం వంటి శీర్షికలు ప్రచురించబడ్డాయి. 2026 సెప్టెంబర్ సంచికలో మహిళా ఆరోగ్యం, జ్ఞాపకాలు వంటి అంశాలు ఈ విభాగంలో కనిపించాయి. ఇవి సాహిత్యాన్ని కేవలం కథలు, కవితలకు పరిమితం చేయకుండా సమాజంలోని వివిధ అంశాలతో అనుసంధానం చేస్తున్నాయి.

సాహిత్య సమావేశాలు:

విహంగలో సాహిత్య సమావేశాలు, సాహిత్య కార్యక్రమాలు, భాషా దినోత్సవాలు వంటి కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన సమాచారానికి కూడా స్థానం ఉంది. 2026 సెప్టెంబర్ సంచికలో తెలుగు భాషా దినోత్సవంకు సంబంధించిన అంశం ఉంది.

విహంగ సంపాదకీయంలో అరసి శ్రీ పేర్కొన్న ఒక ముఖ్యమైన అంశం కొత్త రచయితలకు, రచయిత్రులకు అవకాశం కల్పించడం. తొలి కథ అయినా, తొలి కవిత అయినా వాటికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం పత్రిక ప్రారంభం నుంచి పాటిస్తున్న నియమాలలో ఒకటిగా ఆమె పేర్కొన్నారు. దీనివల్ల పలువురు రచయితలు తమ తొలి రచనను విహంగలో చూసుకున్నారని ఆమె వివరించారు.

ఇది విహంగను కేవలం ఇప్పటికే పేరుపొందిన రచయితల రచనలను ప్రచురించే పత్రికగా కాకుండా, కొత్త రచనా ప్రతిభను పరిచయం చేసే వేదికగా కూడా నిలబెడుతుంది.

“విహంగలో ప్రచురితమైన కథలపై విశ్వవిద్యాలయ స్థాయిలో పరిశోధనలు జరుగుతున్నాయని 2026 జనవరి సంపాదకీయంలో అరసి శ్రీ పేర్కొన్నారు.”

<https://www.vihanga.com/%e0%b0%b8%e0%b0%82%e0%b0%aa%e0%b0%be%e0%b0%a6%e0%b0%95%e0%b1%80%e0%b0%af%e0%b0%82/%e0%b0%b8%e0%b0%82%e0%b0%aa%e0%b0%be%e0%b0%a6%e0%b0%95%e0%b1%80%e0%b0%af%e0%b0%82-%e0%b0%85%e0%b0%b0%e0%b0%b8%e0%b0%bf-%e0%b0%b6%e0%b1%8d%e0%b0%b0%e0%b1%80/> ఈ అంశం విహంగలో వెలువడిన సాహిత్యాన్ని పరిశోధన దృష్టితో కూడా పరిశీలిస్తున్నారనే విషయాన్ని సూచిస్తుంది.

భూమిక స్త్రీవాద మాస పత్రిక :

తెలుగు సాహిత్య రంగంలో స్త్రీల సమస్యలు, స్త్రీల అనుభవాలు, స్త్రీవాద ఆలోచనలు, సామాజిక అసమానతలు వంటి అంశాలను ప్రధానంగా చర్చకు తీసుకువచ్చిన ప్రముఖ పత్రికల్లో ‘భూమిక’ ఒకటి. 1993 జనవరిలో ప్రారంభమైన భూమిక, తొలినాళ్లలో త్రైమాసిక పత్రికగా ప్రారంభమై, అనంతరం ద్వైమాసిక పత్రికగా, 1999 నుంచి మాసపత్రికగా కొనసాగింది. అన్వేషి రీసెర్చ్ సెంటర్ ఫర్ ఉమెన్స్ స్టడీస్ సహకారంతో ప్రారంభమైన ఈ పత్రిక కొండవీటి సత్యవతి సంపాదకత్వంలో ప్రత్యేకమైన స్త్రీవాద పత్రికగా తన స్వరూపాన్ని ఏర్పరచుకుంది.

ముద్రిత పత్రికగా ప్రారంభమైన భూమిక తరువాత అంతర్జాలంలోకి ప్రవేశించడం ద్వారా తన పాఠక వర్గాన్ని విస్తరించుకుంది. 2007లో ప్రచురించిన భూమిక అధికారిక ప్రకటన ప్రకారం, వెబ్ సైట్ 2006 నవంబరులో ప్రారంభమైంది. వెబ్ సైట్ ప్రారంభమైన కొద్దికాలంలోనే ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాల నుంచి పాఠకులు భూమికను సందర్శించినట్లు పత్రిక పేర్కొంది.

తెలుగు సాహిత్యంలో స్త్రీ అనుభవాలకు, స్త్రీ స్వరానికి, స్త్రీల సామాజిక సమస్యలకు ప్రత్యేకమైన స్థానం కల్పించడానికి అనేక రచయితలు, రచయిత్రులు కృషి చేశారు. అయితే స్త్రీల సమస్యలను ఒక ప్రత్యేక దృక్పథంతో నిరంతరం చర్చిస్తూ, సాహిత్యంతో పాటు సామాజిక అంశాలను కూడా తన పరిధిలోకి తీసుకువచ్చిన పత్రికల అవసరం 20వ శతాబ్దం చివరి దశలో మరింత స్పష్టమైంది.

ఈ నేపథ్యంలో ‘భూమిక’ పత్రిక ఆవిర్భవించింది. భూమిక స్వయంగా తన పరిచయంలో స్త్రీల వాస్తవ సమస్యలను స్త్రీల దృష్టికోణం నుంచి అర్థం చేసుకోవడానికి ఒక సమగ్ర పత్రిక అవసరమనే ఆలోచనతో తన రూపకల్పన జరిగినట్లు పేర్కొంటుంది. భూమిక ప్రారంభ సంచిక 1993 జనవరిలో వెలువడింది. ప్రారంభ దశలో ఇది అన్వేషి రీసెర్చ్ సెంటర్ ఫర్ ఉమెన్స్ స్టడీస్ సహకారంతో రూపుదిద్దుకుంది. భూమిక సంపాదకురాలు కొండవీటి సత్యవతి తన స్మృతుల్లో 1993లో అన్వేషి పరిధిలో భూమిక పుట్టిందని, తనను సంపాదకురాలిగా నియమించారని పేర్కొన్నారు.

భూమిక ప్రారంభ సంచికకు సంబంధించిన పాత రచనల్లో జనవరి-మార్చి 1993 సంచికగా కూడా ప్రస్తావన కనిపిస్తుంది. ఇది పత్రిక ప్రారంభ దశలో త్రైమాసిక స్వరూపాన్ని సూచిస్తుంది. ‘భూమిక’ అనే పేరు అన్వేషిలో జరిగిన అనేక సమావేశాల అనంతరం నిర్ణయించబడినట్లు పత్రికలోని ఒక ఇంటర్వ్యూలో కొండవీటి సత్యవతి వివరించారు. తొలిసారి భూమిక అన్వేషి కార్యాలయం నుంచే వెలువడేది. భూమిక లక్ష్యం కేవలం స్త్రీల గురించి రచనలు ప్రచురించడం మాత్రమే కాదు. స్త్రీల జీవితాల్లోని వాస్తవ సమస్యలను స్త్రీల దృష్టికోణం నుంచి పరిశీలించడం, పితృస్వామిక విలువలను ప్రశ్నించడం, స్త్రీల అనుభవాలకు సాహిత్య మరియు సామాజిక వేదిక కల్పించడం దాని ప్రధాన లక్ష్యాలలో భాగంగా కనిపిస్తుంది.

ప్రచురణ పరిణామం:

భూమిక తొలుత త్రైమాసిక పత్రికగా ప్రారంభమైంది. తరువాత కొంతకాలం ద్వైమాసిక పత్రికగా కొనసాగింది. 1999 నుంచి మాసపత్రికగా స్థిరపడింది. ఈ పరిణామాన్ని భూమిక స్వయంగా ప్రచురించిన వ్యాసాలు ధృవీకరిస్తున్నాయి. ఈ ప్రచురణ పరిణామం భూమికకు ఏర్పడిన పాఠక ఆదరణను, పత్రిక నిరంతర ప్రచురణకు అవసరమైన వ్యవస్థను సూచిస్తుంది.

కొండవీటి సత్యవతి సంపాదకత్వం:

భూమిక అభివృద్ధిలో కొండవీటి సత్యవతి పాత్ర విశేషమైనది. ప్రారంభ దశలో భూమిక సమిష్టి కృషిగా ఉన్నప్పటికీ, తరువాత ఆమె సంపాదకత్వంలో పత్రిక కొనసాగింది. సత్యవతి తన ఉద్యోగాన్ని వదిలి భూమిక కోసం పూర్తి కాలం పనిచేసినట్లు అధికారిక పరిచయంలో పేర్కొన్నారు. పత్రికను నడిపిన సిబ్బంది కూడా ప్రధానంగా మహిళలేనని, ఈ కృషి స్వచ్ఛంద సేవా దృక్పథంతో కొనసాగిందని ఆమె వివరించారు. అందువల్ల భూమిక చరిత్రను పరిశీలించినప్పుడు

పత్రికా సంపాదకత్వం, స్త్రీ ఉద్యమం, సామాజిక సేవ, సాహిత్య ప్రచురణ అనే నాలుగు అంశాలు పరస్పరం అనుసంధానమై కనిపిస్తాయి.

భూమికలో స్త్రీవాద దృక్పథం:

భూమికను ప్రత్యేకంగా నిలబెట్టిన ప్రధాన అంశం దాని స్త్రీవాద దృక్పథం. స్త్రీలను కేవలం కుటుంబ పాత్రలకు పరిమితం చేసే సామాజిక దృక్పథాలను ప్రశ్నించడం, స్త్రీల జీవితంలోని అనుభవాలను సాహిత్య వస్తువుగా మాత్రమే కాక సామాజిక వాస్తవంగా చూడటం భూమికలోని రచనల్లో కనిపిస్తుంది. పితృస్వామిక విలువలు స్త్రీల సమస్యలను ఎలా ప్రభావితం చేస్తున్నాయో చర్చించడంతో పాటు, కుటుంబం, వివాహం, శ్రమ, ఆరోగ్యం, హింస, విద్య, ఆర్థిక స్వావలంబన, రాజకీయ భాగస్వామ్యం వంటి అనేక అంశాలను పత్రిక చర్చకు తీసుకువచ్చింది.

సామాజిక సమస్యలపై చర్చ:

భూమిక సాహిత్యంతో పాటు సమకాలీన సామాజిక సమస్యలకు కూడా ప్రాధాన్యం ఇచ్చింది. ప్రత్యేకంగా మహిళలపై హింస, మద్యపానం, ఆరోగ్యం, విద్య, ఆర్థిక సమస్యలు, కుటుంబ సంబంధాలు, సామాజిక వివక్ష, మహిళా సాధికారత వంటి అంశాలపై రచనలు ప్రచురించింది. ఉదాహరణకు 1993 ప్రారంభ సంచికకు సంబంధించిన పునర్ముద్రిత రచనలో నెల్లూరు ప్రాంతంలోని సారా వ్యతిరేక ఉద్యమం గురించి అన్వేషి బృందం రూపొందించిన నివేదికను ప్రచురించినట్లు భూమిక పేర్కొంది. ఇలాంటి రచనలు స్త్రీల దైనందిన జీవిత అనుభవాలను సామాజిక చర్చలోకి తీసుకురావడంలో పత్రిక పోషించిన పాత్రను సూచిస్తాయి.

అంతర్జాల ప్రవేశం:

భూమిక చరిత్రలో మరో ముఖ్యమైన మలుపు అంతర్జాల ప్రవేశం. భూమిక అధికారిక వెబ్‌సైట్‌లో 2007 ఆగస్టు 10న ప్రచురించిన విజ్ఞప్తిలో, “గత నవంబరులో వెబ్‌సైట్ ప్రారంభించిన నాటి నుండి” దాదాపు 10,000 మంది వెబ్‌సైట్‌ను సందర్శించినట్లు పేర్కొంది. ఆ ప్రకటన తేదీ 2007 ఆగస్టు కావడంతో, ఇందులోని “గత నవంబరు” అంటే 2006 నవంబర్ అని నిర్ధారించవచ్చు. అంతర్జాలంలోకి వచ్చిన తరువాత భూమికకు భౌగోళిక పరిమితులు తగ్గాయి. 2007లోనే ప్రపంచంలోని వివిధ ఖండాల నుంచి పాఠకులు భూమిక వెబ్‌సైట్‌ను సందర్శిస్తున్నారని పత్రిక పేర్కొంది.

ఇది తెలుగు స్త్రీవాద సాహిత్యాన్ని భారతదేశానికి మాత్రమే పరిమితం కాకుండా విదేశాల్లోని తెలుగు పాఠకులకు కూడా అందుబాటులోకి తీసుకెళ్లిన పరిణామంగా చూడవచ్చు. నేటి భూమిక వెబ్‌సైట్‌లో పాత సంచికల రచనలు, కొత్త వ్యాసాలు, కథలు, కవితలు, పుస్తక సమీక్షలు తదితర విభాగాలు అందుబాటులో ఉన్నాయి. స్త్రీల సమస్యలను కేంద్రంగా చేసుకోవడం, స్త్రీవాద దృక్పథానికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం. స్త్రీల సాహిత్యానికి వేదిక కల్పించడం, సాహిత్యాన్ని

సామాజిక సమస్యలతో అనుసంధానం చేయడం., ముద్రిత పత్రిక నుంచి అంతర్జాల పత్రికగా పరిణామం చెందడం., పాత రచనలను డిజిటల్ రూపంలో అందుబాటులో ఉంచడం. స్త్రీల సామాజిక సాధికారతకు సంబంధించిన కార్యక్రమాలతో అనుసంధానం కావడం. దీర్ఘకాలికంగా నిరంతర ప్రచురణను కొనసాగించడం.

ముగింపు:

తెలుగు సాహిత్య పత్రికల పరిణామ క్రమాన్ని పరిశీలించినప్పుడు ముద్రిత మాధ్యమం నుంచి అంతర్జాల మాధ్యమానికి జరిగిన మార్పు ఒక ముఖ్యమైన పరిణామంగా కనిపిస్తుంది. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధితో సాహిత్య సృజన, ప్రచురణ, పఠనం, పాఠకుల స్పందన వంటి అంశాల్లో కొత్త అవకాశాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ నేపథ్యంలో పదేళ్లకు పైగా అంతర్జాల మాధ్యమంలో కొనసాగుతున్న ‘ఈమాట’, ‘కౌముది’, ‘విహంగ’, ‘భూమిక’ వంటి పత్రికలు తెలుగు డిజిటల్ సాహిత్య చరిత్రలో ప్రత్యేకమైన స్థానాన్ని సంపాదించుకున్నాయి.

ఆధారాలు / References:

1.భూమిక – అధికారిక పరిచయం, “భూమిక గురించి”, Bhumika Feminist Magazine.

2.” <https://eemaata.com/em/about>

3.<https://koumudi.net/about.html>

4.<https://vihanga.com>

~~~~~